

Dodana vrednost: ali informacije o njej dopolnjujejo tiste o dobičku podjetja?

ALEŠ BULEŽAN

Banka Koper, Slovenija

Prispevek opisuje razmerje med dodano vrednostjo in dobičkom podjetja, v čem se razlikujeta in kako ju ugotavljamo. Zapisano je tudi, kateri dejavniki sploh ustvarjajo obravnavano računovodsko prvrino in kako jo ustvarjamo. V članku navajamo, kako merimo dodano vrednost in kako pomembna je ta za podjetje. Nazadnje obravnavamo prednosti in slabosti dodane vrednosti v organizaciji.

Ključne besede: dodana vrednost, dobiček, podjetje, računovodstvo

Uvod

Računovodstvo spremlja in proučuje vrednostno izražene pojave, ki so povezani s poslovanjem podjetja. Delimo ga na stroškovno in finančno računovodstvo. Stroškovno računovodstvo spremlja in proučuje notranje področje poslovanja podjetja, finančno računovodstvo pa poslovanje podjetja z njegovim okoljem. S pojmom stroškovno in finančno računovodstvo je povezan tudi pojem poslovodno računovodstvo.

Poslovodno računovodstvo obsega tisti del stroškovnega in finančnega računovodstva, ki oblikuje računovodske informacije, pomembne za poslovno odločanje.

Zbirne računovodske informacije so predstavljene v računovodskih izkazih. Temeljni računovodski izkazi so izkaz (bilanca) stanja, izkaz poslovnega izida in izkaz finančnega izida. Med druge računovodske izkaze pa spada izkaz denarnih tokov. Sestavljanje temeljnih računovodskih izkazov je obvezno, drugi računovodski izkazi so namenjeni predvsem zadovoljevanju potreb notranjih uporabnikov po računovodskih informacijah.

Od začetka 70. let prejšnjega stoletja postaja vse pomembnejša še ena vrsta računovodskih izkazov. Gre za izkaz dodane vrednosti (angl. value added statement), ki ni temeljni računovodski izkaz, zato tudi njegovo sestavljanje ni obvezno. Ta računovodski izkaz vsebuje podatke o oblikovanju dodane vrednosti in njeni delitvi.

Dodana vrednost je nedvomno pomembno sredstvo za merjenje rezultatov podjetja, zato so informacije o njej zelo pomembne za

upravljalno računovodstvo. Opredelimo jo lahko kot povečanje tržne vrednosti, ki je posledica povečanja kakovosti poslovnih učinkov (proizvodov in storitev). Ugotovimo jo tako, da prodajno vrednost poslovnih učinkov zmanjšamo za nabavno vrednost potrebnih prvin.

Izkaz dodane vrednosti priča o skrbi podjetja za blaginjo družbe. Obstoj podjetja namreč prebivalstvu zagotavlja delovna mesta, država lahko pobere več dajatev, vlagatelji kapitala in posojilodajalci pa so nagrajeni za tveganje, ki je posledica njihovih naložb vanj. Podjetje torej ne le ustvarja dobiček, ampak ima tudi pomembno družbeno vlogo. Izkaz dodane vrednosti je obenem pomembno sredstvo za pojasnitev rezultatov poslovanja zaposlenih.

V prispevku najprej predstavljamo zamisel o dodani vrednosti, nato pa poskušamo pojasniti razmerje med konceptoma dobička in dodane vrednosti. Temu sledita predstavitev vsebine izkaza dodane vrednosti in sklepne misli.

Zamisel o dodani vrednosti

Zamisel o dodani vrednosti (angl. concept of value added/concept of added value) sicer ni nova, vendar jo računovodje uporabljajo šele dobri dve desetletji. Izkaz dodane vrednosti tako postaja sestavina letnih poročil podjetij.

Dodano vrednost lahko opredelimo kot povečanje tržne vrednosti, ki je posledica povečanja kakovosti poslovnih učinkov (proizvodov in storitev). Ugotovimo jo tako, da prodajno vrednost poslovnih učinkov zmanjšamo za nabavno vrednost potrebnih prvin.

Če poslovodstvo pozna dodano vrednost, ima pomembno informacijsko podlago za izdelovanje predračunov poslovanja, poslovno odločanje in nadzorovanje. Slabost dodane vrednosti pa je morda to, da poslovodje pogosto pozabijo, kateri je njihov najpomembnejši cilj. To je namreč največje mogoče povečanje dolgoročne donosnosti poslovanja podjetja in ne ustvarjanje čim večje dodane vrednosti. Nedvomno pa je dodana vrednost pomembno sredstvo za merjenje rezultatov podjetja, zato so informacije o njej vsekakor pomembne za poslovodno računovodstvo. Pri njihovem razumevanju pa je potrebna precejšnja previdnost. Kakršne koli poenostavitve namreč lahko povzročijo napačno razumevanje te ekonomske kategorije.

Po mnenju odbora za računovodske standarde (angl. Accounting Standards Steering Committee) je dodana vrednost najpreprostejše sredstvo za razumevanje dobička podjetja (Accounting Standards Steering Committee 1975, 4). Gre za razumevanje dobička kot dosežka skupnih prizadevanj vlagateljev kapitala, poslovodstva in za-

poslenih. Dodana vrednost je obravnavana kot bogastvo, to je merska enota za prikaz dosežkov prizadevanj teh treh skupin.

Vzroki za tako gledanje so kaj lahko razumljivi. Posameznik, ki ima potrebna sredstva oziroma ki najame posojilo, lahko kupi neke poslovne učinke. Z uporabo potrebnih prvin lahko kupljene poslovne učinke spremeni v več vredne poslovne učinke. Dodana vrednost je pri tem odvisna od količine in kakovosti prvin ter od njegove spretnosti. Podobno velja, ko gre za trgovinsko ali storitveno podjetje. Ugotovitev dodane vrednosti obenem podjetju omogoča merjenje njegove uspešnosti, in to iz različnih zornih kotov.

Dodano vrednost predstavljamo z zgledom trgovca na drobno, proizvajalca gotovih izdelkov in proizvajalca sestavnih delov (materialov). Vzemimo, da trgovec na malo prodaja ženske obleke po 20.000 d. e. za kos. Nabavil jih je neposredno pri proizvajalcu po 15.000 d. e. za kos. Tudi proizvajalec oblek je nabavil tkanino neposredno pri proizvajalcu. Nabavna cena tkanine je za vsako sešito obleko znašala 5.000 d. e. Preglednica 1 prikazuje dodano vrednost na posamezni stopnji.

Vidimo lahko, da je bila na vsaki stopnji dodana neka vrednost; na prvi stopnji 2.000 d. e., na drugi 7.000 d. e., na tretji pa 3.000 d. e., to je skupaj 12.000 d. e. Dodana vrednost na posamezni stopnji je vir za izplačilo plač in plačilo drugih stroškov dela, za plačilo stroškov najema dolžniškega kapitala, stroškov amortizacije, dividend delničarjem in dajatev. Dodano vrednost je v našem zgledu trg tudi priznal.

Razmerje med konceptoma dobička in dodane vrednosti

Med konceptoma dobička in dodane vrednosti velja določeno razmerje, ki ga opredeljuje več dejavnikov. Omeniti je treba zlasti:

- gospodarske kategorije, na katerih temelji posamezen koncept;
- način ustvarjanja dobička in dodane vrednosti;
- način izkazovanja dobička in dodane vrednosti.

GOSPODARSKE KATEGORIJE, NA KATERIH TEMELJI POSAMEZEN KONCEPT

Koncept dobička temelji na dobičku, koncept dodane vrednosti pa na dodani vrednosti. Dobiček je pozitivna razlika med vsemi prihodki in vsemi odhodki v obračunskem obdobju, dodana vrednost pa je povečanje tržne vrednosti, ki je posledica povečanja kakovosti poslovnih učinkov (proizvodov oziroma storitev) podjetja v obračunskem obdobju. Ugotovimo jo tako, da prodajno vrednost poslovnih učinkov zmanjšamo za nabavno vrednost porabljenih prvin.¹ Pojem dobička

PREGLEDNICA 1 Primer dodane vrednosti po posameznih stopnjah

Št. Opis	Nakup	Dodana vrednost	Prodaja
1 Proizvajalec tkanine			
Prodaja tkanine proizvajalcu obleke			5.000
Stroški (odhodki):			
– neposredni proizvodni (surovine, materiali, storitve, amortizacija, delo)	2.000		
– splošni (splošni proizvodni stroški, splošni stroški nakupa, uprave, prodaje in financiranja)	1.000		
Skupaj	3.000	2.000	5.000
2 Proizvajalec obleke			
Prodaja obleke trgovcu na drobno			15.000
Stroški (odhodki):			
– tkanina	5.000		
– neposredni in splošni stroški	3.000		
Skupaj	8.000	7.000	15.000
3 Trговец (maloprodaja)			
Prodaja obleke na trgu			20.000
Stroški (odhodki):			
– nabavna cena obleke	15.000		
– splošni stroški opravljanja trgovinske dejavnosti	2.000		
Skupaj	17.000	3.000	20.000

je torej ožji od pojma dodane vrednosti, saj je dobiček po navadi le manjši del dodane vrednosti podjetja v obračunskem obdobju.

Dobiček poudarja vidik lastnikov podjetja in njihovo skrb za ustrezno oplajanje vložnega kapitala. Koncept dobička obravnava zaposlene kot najeto delovno silo, katere vloga je maksimirati dobiček delodajalcev, dodana vrednost pa kaže na skrb podjetja za blaginjo družbe in na koristnost njegovega obstoja. S tem so namreč prebivalstvu zagotovljena delovna mesta, država lahko pobere več dajatev, vlagatelji kapitala in posojilodajalci pa so nagrajeni za tveganje, ki je posledica njihovih naložb vanj. Podjetje torej ustvarja dobiček, ima pa tudi pomembno družbeno vlogo.

USTVARJANJE DOBIČKA IN DODANE VREDNOSTI

Dobiček podjetja je dosežek njegovih lastnikov, njim tudi pripada. V očeh zaposlenih je zato dobiček nekaj sebičnega, morda celo umazanega, zato se ti ne navdušujejo nad njegovim maksimiranjem. V nasprotju z dobičkom pa je dodana vrednost dosežek tima, to je za-

PREGLEDNICA 2 Primer izkaza poslovnega izida

Prihodki (poslovni, finančni, drugi)	370
– Odhodki	310
• Stroški materiala	150
• Stroški dela	100
• Stroški storitev	30
Prihodki (poslovni, finančni, drugi)	370
• Stroški amortizacije	20
• Stroški (odhodki) financiranja	10
= Dobiček	60
– Davek na dobiček (po stopnji 25 %)	15
= Čisti dobiček	45
– Dividende delničarjem	30
= Nerazdeljeni čisti dobiček	15

poslenih, posloводства, lastnikov in drugih financerjev podjetja ter države. Člani tima tudi sodelujejo pri njeni delitvi.²

Med ustvarjanjem dobička in dodane vrednosti obstaja pomembna razlika. Dobiček podjetja je posledica njegovega uspešnega poslovanja, pri čemer pa so koristi lastnikov odvisne tudi od zaslužkov (dobičkov) od kapitala, na primer od povečanja vrednosti delnic podjetja. Dodana vrednost, v nasprotju z dobičkom, ni odvisna od zaslužkov od kapitala. Zaradi povečanja vrednosti delnic podjetja se namreč njegova dodana vrednost ne poveča.

IZKAZOVANJE DOBIČKA IN DODANE VREDNOSTI

Dobiček je prikazan v izkazu poslovnega izida, dodana vrednost pa v izkazu dodane vrednosti. V izkazu poslovnega izida najprej ugotovimo, kako velik je dobiček, in nato prikažemo njegovo delitev. Pri delitvi dobička sodelujejo država (dajatve), delničarji (dividende), včasih zaposleni (nagrade), del dobička pa lahko ostane tudi nerazdeljen (preglednica 2).

Tudi v izkazu dodane vrednosti najprej ugotovimo višino dodane vrednosti in nato prikažemo njeno delitev. Pri delitvi dodane vrednosti sodelujejo podjetje (amortizacija), zaposleni (plače), lastniki (dividende) in posojilodajalci (obresti) (preglednica 3).

Vidimo lahko, da med izkazom poslovnega izida in izkazom dodane vrednosti obstaja precejšnja povezanost. Razmerje med omenjenima računovodskima izkazoma je tako podobno tistemu med bilanco stanja in izkazom finančnega izida.

Računovodje že stoletja poročajo o dobičku. V čem je sploh smisel poročanja o dodani vrednosti?

PREGLEDNICA 3 Primer izkaza dodane vrednosti

Prihodki (poslovni, finančni, drugi)	370
– Nabavljene in porabljene prvine poslovnega procesa (surovine, materiali, storitve ipd.)	180
= Kosmata dodana vrednost	190
• Delež zaposlenih	100
• Delež lastnikov	30
• Delež drugih financerjev (dolžniških)	10
• Delež države	15
• Delež za enostavno in razširjeno reprodukcijo	35
· Amortizacija	20
· Nerazdeljeni čisti dobiček	15
· Nerazdeljeni čisti dobiček	15

Izkaz dodane vrednosti je izraz družbenih sprememb. Vpliv delničarjev je danes manjši, vpliv države in zaposlenih pa večji kot v preteklosti. Proces spreminjanja vpliva posameznih subjektov je trajal kar nekaj desetletij, posledica tega pa je bila drugačno gledanje na cilje podjetja. Cilj podjetja ni le maksimiranje dobička, temveč tudi ustvarjanje dodane vrednosti.³ Izkaz poslovnega izida je tako izraz odgovornosti posloводства podjetja njegovim lastnikom, zaposlenim, dolžniškim financerjem in državi. Odgovornost, ki je glede na izkaz poslovnega izida v izkazu dodane vrednosti precej širša, je povezana tako z ustvarjanjem dodane vrednosti kot tudi z njeno delitvijo.

Vsebina izkaza dodane vrednosti

Izkaz dodane vrednosti se vedno nanaša na izbrano obračunsko obdobje (po navadi je to poslovno leto). Vrednosti v njem so po navadi prikazane v treh številčnih stolpcih. Prvi stolpec vsebuje podatke iz zadnjega obračunskega obdobja, drugi iz prejšnjega, tretji pa podatke v odstotkih prikazano razliko (pozitivno ali negativno) med njima. Preglednica 4 prikazuje vsebino izkaza dodane vrednosti (Mueller in dr. 1994, 81).

Vidimo, da izkaz dodane vrednosti prikazuje oblikovanje celotne dodane vrednosti in njeno delitev. Viri zanjo so vsi prihodki podjetja, torej prihodki od poslovanja, financiranja ter izredni prihodki. Pri delitvi celotne dodane vrednosti sodelujejo:

- zaposleni, na primer v obliki plač, odpravnin in podobnega;
- država, na primer v obliki dajatev;
- financerji podjetja, na primer v obliki dividend (lastniki) in obresti (posojilodajalci);

PREGLEDNICA 4 Vsebina izkaza dodane vrednosti

I PRIHODKI	
	Poslovni prihodki
-	Stroški materiala in storitev
=	Dodana vrednost od proizvodjalne in trgovinske dejavnosti
+	Deleži v dobičku drugih podjetij (dividende), zmanjšani za morebitne izgube pri njih
+	Drugi finančni prihodki
+	Drugi (izredni) prihodki
=	Celotna dodana vrednost

II DELITEV CELOTNE DODANE VREDNOSTI	
1 Zaposleni	
	Stroški plač, dodatno obračunanih dajatev za socialno in pokojninsko zavarovanje ter odpravnin
+	Deleži zaposlenih v dobičku
=	Celotni stroški dela
2 Država	
	Podjetniške dajatve
-	Prejete dotacije, subvencije, regresi, kompenzacije, premije
3 Financerji podjetja	
	Stroški obresti od najetih posojil
+	Dividende delničarjem
+	Deleži drugih podjetij v dobičku
4 Ponovno vlaganje v podjetje	
	Amortizacija
+	Neobičajne postavke
+	Pridržani dobiček

- podjetje v obliki zneskov, ki so vanj vnovič vloženi.

Izkaz dodane vrednosti priča o skrbi za blaginjo družbe in o njegovi koristnosti. S tem so prebivalstvu zagotovljena delovna mesta, država lahko pobere več dajatev, vlagatelji kapitala in posojilodajalci pa so nagradjeni za tveganje, ki je posledica njihovih naložb. Izkaz dodane vrednosti tako kaže na družbeno vlogo podjetja.

To je morda tudi najpomembnejši razlog za to, da se ta računovodski izkaz v Združenih državah Amerike ni uveljavil. Po ameriškem pojmovanju je namreč podjetje zlasti sredstvo za oplajanje kapitala, to je za doseganje dobička, medtem ko je njegova družbena razsežnost zanemarjena. Izrazito je poudarjen zorni kot lastnikov. Družbena vloga podjetja je bolj poudarjena v zahodnoevropskem pojmovanju.

V praksi razvitih držav se izkaz dodane vrednosti kaže kot pri-

merno sredstvo za pojasnjevanje rezultatov poslovanja zaposlenim. Informacije o doseženem dobičku so za zaposlene po navadi manj spodbudne; ne gre namreč pozabiti, da večina zaposlenih ne sodeluje pri delitvi dobička. Obenem pa informacije o dodani vrednosti jasno kažejo pozitivno vlogo zaposlenih v poslovanju.

Za zunanje uporabnike računovodskih informacij je informacijska moč izkaza dodane vrednosti razmeroma majhna. Ta izkaz vsebuje zbirne podatke, na podlagi katerih ni vedno lahko oblikovati uporabnih informacij. Obenem pa je na njihovi podlagi težko oblikovati povsem nedvoumne sklepe.

Prednosti in slabosti izkaza dodane vrednosti

PREDNOSTI IZKAZA DODANE VREDNOSTI

Vključevanje izkaza dodane vrednosti med temeljne računovodske izkaze ima kar precej prednosti. V nadaljevanju navajamo najpomembnejše med njimi (Morley 1978, 37–56).

Prva prednost se kaže v izboljšanju »kolektivnega duha« v podjetju. Informacije o dodani vrednosti namreč povzročajo pozitivne spremembe v vedenju zaposlenih.

Druga prednost izkaza dodane vrednosti je, da imajo v njem vsebovani podatki pomembno vlogo pri oblikovanju podjetniških sistemov spodbujanja in nagrajevanja zaposlenih (angl. value added bonus schemes). V Združenih državah Amerike so začeli te sisteme uporabljati že v 30. letih prejšnjega stoletja, pozneje pa so jih uporabljali tudi v nekaterih drugih razvitih državah. V Veliki Britaniji so jih na primer uporabljali do začetka 50. let prejšnjega stoletja, potem pa so jih opustili. Ti sistemi so se ob koncu 70. let spet uveljavili.

Tretja prednost izkaza dodane vrednosti je, da kaže na delež zaposlenih pri delitvi dodane vrednosti in na njegovo gibanje med obračunskimi obdobji. Ta delež, ki po navadi znaša okrog 70 odstotkov, je močan argument delodajalcev pri dokazovanju zaposlenim, da niso izkoriščani in da delodajalci ne bogatijo na njihov račun.

Četrta prednost izkaza dodane vrednosti je, da usmerja pozornost na delež države pri delitvi dodane vrednosti in na njegovo gibanje med obračunskimi obdobji. Ne gre namreč pozabiti, da je dodana vrednost obdavčena. In morda še več: z izjemo obdavčitve premoženja (obdavčitev dobičkov iz kapitala in podobno) je dejansko edina davčna osnova. Tako so na primer zaslužki zaposlenih obdavčeni najprej že v podjetju (obdavčitev plač), pozneje so še enkrat obdavčeni z dohodnino in končno so spet obdavčeni, ko zaposleni porabljajo svoj dohodek (DDV).

Obdavčitev dodane vrednosti pa je odvisna tudi od kapitalske intenzivnosti dejavnosti, s katero se ukvarja podjetje. Tako so na primer rezultati raziskav v Veliki Britaniji pokazali, da je dodana vrednost, dosežena v delovno intenzivnih dejavnostih, bolj obdavčena kot tista, ki je dosežena v kapitalsko intenzivnih dejavnostih. To naj bi vplivalo na zmanjšanje izvoznih možnosti tehnološko visoko razvitih britanskih podjetij. Zaposleni v teh podjetjih so namreč visoko usposobljeni in dobro plačani, zaradi česar je delež dajatev v njihovih zaslužkih zelo visok in se še povečuje.

Peta prednost izkaza dodane vrednosti je, da vsebinsko povezuje sredstva, potrebna za nadomestitev vrednosti obrabljenih osnovnih sredstev (amortizacija), in nerazdeljeni čisti dobiček poslovnega leta. Obenem izkaz dodane vrednosti prikazuje tudi delež teh kategorij v celotni dodani vrednosti podjetja in s tem tudi delež dodane vrednosti, ki je bila vanj vnovič vložena, to je namenjena enostavni in razširjeni reprodukciji. Velikost tega deleža je za podjetje zelo pomembna. Njegovo zmanjševanje je namreč lahko razlog za slabšanje konkurenčnega položaja podjetja.

Šesta prednost izkaza dodane vrednosti je, da nazorno kaže na velikost in pomembnost podjetja. Alternativna merila za razvrščanje podjetij so namreč višina prihodkov, vrednost sredstev, število zaposlenih in vrednost kapitala podjetja.

Sedma prednost izkaza dodane vrednosti pa je, da kaže na prispevek podjetja k nacionalnemu proizvodu. Ta podatek je zelo pomemben, saj je gospodarska rast med najpomembnejšimi cilji ekonomske politike države. Poznavanje podatkov o dodani vrednosti je tako pomemben korak k oblikovanju ustrezne ekonomske politike in k njenemu izvajanju.

SLABOSTI IZKAZA DODANE VREDNOSTI

Seveda pa ima izkaz dodane vrednosti tudi nekatere slabosti. Oglejmo si najpomembnejše (Morley 1978, 57–81).

Prva slabost izkaza dodane vrednosti je, da temelji na nereálnih in neresničnih subjektih (timu), ki naj bi ustvarjali dodano vrednost.

Druga slabost izkaza dodane vrednosti je, da ima pojem »vrednost« v njem nenavaden pomen in nepoučenega lahko tudi zavede. Dodajanje vrednosti namreč še ne pomeni tudi poslovno uspešnega poslovanja.

Tretja slabost izkaza dodane vrednosti je, da odvrta pozornost od rehabilitacije pojma dobiček. Strokovnjaki v razvitem svetu namreč pogosto menijo, da je rehabilitacija tega pojma izjemno pomembna za hitrejšo gospodarsko rast.

Četrta slabost izkaza dodane vrednosti je, da lahko spodbuja poslovodstvo k maksimiranju dodane vrednosti. Za poslovno uspešnost podjetja je namreč to lahko zelo neugodno.

Peta slabost izkaza dodane vrednosti je, da prikazuje stroške po naravnih vrstah in ne po funkcionalnih skupinah. Tako na primer računovodski izkaz vsebuje podatke o stroških materiala in storitev, stroških dela, stroških amortizacije in podobno. Po funkcionalnih skupinah prikazani stroški (delitev stroškov na proizvodjalne stroške, stroške nabave, uprave, prodaje in financiranja) so namreč primernejša osnova za sprejemanje poslovnih odločitev.

Šesta slabost izkaza dodane vrednosti je povezana s stroški njegovega sestavljanja. Ti stroški so:

- dodatno računovodsko delo pri sestavi izkaza dodane vrednosti,
- stroški papirja, razmnoževanja in podobno,
- morebitno povišanje stroškov zunanjega revizorja zaradi revidiranja dodatnega računovodskega izkaza in
- stroški usposabljanja zaposlenih v zvezi z izkazom dodane vrednosti.

Gre za stroške, ki bi bili za večino podjetij razmeroma nizki. Izjema bi morda bila povezana podjetja.

Sedma slabost izkaza dodane vrednosti je v nevarnosti, da bi ta povzročal zmedo in obremenjeval uporabnike računovodskih poročil s ponavljajočimi se informacijami. Verjetnost za določeno zmedo je kar velika.

Osma slabost izkaza dodane vrednosti pa je, da njegova vključitev v letno poročilo podjetja lahko razkrije informacije, ki lahko poslabšajo konkurenčni položaj podjetja oziroma lahko povzročijo nezadovoljstvo zaposlenih v podružnicah podjetja v tujini. Tako na primer lahko zaposleni v teh podružnicah na podlagi podatkov iz izkaza dodane vrednosti ugotovijo, da so njihovi zaslužki kar nekajkrat manjši od zaslužkov zaposlenih v matičnem podjetju in podobno.

Sklep

Med konceptoma dobička in dodane vrednosti obstajajo pomembne razlike. Dobiček poudarja vidik lastnikov podjetja, dodana vrednost pa družbeni vidik njegovega poslovanja. Dobiček nadalje pripada lastnikom podjetja, zato ga lahko obravnavamo kot njihov dosežek, dodana vrednost pa pripada vsem, ki so sodelovali pri njenem ustvarjanju.

Informacije o dodani vrednosti so za uporabnike nedvomno zelo

zanimive. Omenimo le zaposlene, za katere so te informacije sprejemljivejše od tistih o dobičku.

Poleg prednosti pa imajo informacije o dodani vrednosti tudi nekatere slabosti, ki so povezane zlasti z njihovim napačnim razumevanjem. Z ustrezno opredelitvijo in standardizacijo teh informacij je slabosti nedvomno mogoče odpraviti.

Opombe

1. Pojem porabljenih prvin pri tem ne vključuje vseh prvin poslovnega procesa, temveč le tiste, ki so nabavljene zunaj podjetja, na primer stroške materiala, storitev in podobno. Te prvine niso sestavni del dodane vrednosti, ampak jo zmanjšujejo. Nasprotno pa so stroški dela, deleži lastnikov (dividende) in posojilodajalcev (obresti), delež za ohranjanje enostavne reprodukcije (amortizacija) in za razširjeno reprodukcijo ter delež države (dajatve) sestavni deli dodane vrednosti.
2. Dejstvo, da dobavitelji niso člani tima in da tako ne sodelujejo pri delitvi dodane vrednosti, je lahko sporno. To velja še posebno zato, ker med člani tima najdemo tudi dolžniške financerje (na primer banke). Predpostavimo, da je dobavitelj podjetje, specializirano za dobavo sestavnih delov enemu samemu proizvajalcu (kupcu). Dobaviteljeva prihodnost je tedaj povsem odvisna od proizvajalčeve poslovne uspešnosti. Tako je na primer dobavitelj avtomobilskih akumulatorjev povsem vezan na proizvajalca avtomobilov, vendar ni obravnavan kot član tima. Nasprotno pa je poslovna banka, ki odobri podjetju kratkoročno posojilo, obravnavana kot član tima in s pripadajočimi obrestmi sodeluje pri delitvi dodane vrednosti, čeprav ne ve prav veliko o avtomobilski industriji.
3. Poslovodstvo si mora prizadevati, da bi podjetje ustvarjalo čim večjo dodano vrednost. Opozoriti pa je treba, da težnje poslovodstva po maksimiranju dodane vrednosti za vsako ceno lahko povzročijo neustrezne poslovne odločitve. Oglejmo si naslednji primer. Predpostavimo, da podjetje sodeluje na javnem razpisu za izvedbo gradbenih del. Predračun stroškov pri tem na primer pokaže, da bi dodatni neposredni stroški materiala in storitev znašali 100.000 d. e., dodatni neposredni stroški dela pa 50.000 d. e. (zaradi enostavnosti primera odmislimo nastanek dodatnih splošnih stroškov). Ob upoštevanju načrtovanega dobička bi podjetje tako lahko ponudilo izvedbo razpisanih del za nekoliko več kot 150.000 d. e. Poslovodja, ki teži le k maksimiranju dodane vrednosti, pa bi morda ponudil izvedbo del že za 110.000 d. e. Prihodki od prodaje bi se, če bi bila dela izvedena, namreč povišali za 110.000 d. e., odhodki, povezani s porabo nabavljenih prvin poslovnega procesa izven podjetja, pa le za 100.000 d. e., kar bi povzročilo povečanje dodane vrednosti za 10.000 d. e. Zaposleni bi tako prejeli dodano vrednost v višini 50.000 d. e., lastniki pa bi za 40.000 d. e. vrednosti izgubili.

Literatura

- Accounting Standards Steering Committee. 1975. *The corporate report*. London: Institute of Chartered Accountants.
- Morley, M. F. 1978. *The value added statement*. London: Gee & Co.
- Mueller, G. G., H. Gernon in G. K. Meek. 1994. *Accounting: an international perspective*. New York: Irwin.